

nant al predicativului suplimentar face parte, așadar, din mai multe clase lexico-semantică, astfel încât există o gamă variată de fenomenalizări ale sale. Pornind de la acest aspect, autoarea consideră că predicativul suplimentar este o funcție sintactică eterogenă.

Gabriela Violeta Adam se oprește și asupra realizării propoziționale a predicativului suplimentar, subliniind și de această dată aspectul monosubordonării, valabil, firește, deopotrivă subordonatei predicative suplimentare, ca și predicativului suplimentar.

Ultimul capitol al cărții prezintă predicativul suplimentar din perspectivă diacronică, urmărind tipologia construcțiilor, fenomenalizările acestei funcții sintactice, dar și evoluția seriei *ca, de, drept*. Autoarea contestă, pe baza analizei corpusului de texte din secolele al XVI-lea și al XVII-lea, observația unor cercetători care consideră că, pentru acea perioadă, predicativul suplimentar este o funcție sintactică având o distribuție restrânsă. De asemenea, autoarea observă că începând cu secolul al XVII-lea, se poate face distincția între prepoziția *împotriva* și adverbul *împotriva*, perioadă în care este atestată și realizarea predicativului suplimentar în vecinătatea locuțiunii *în chip de* (p. 239). Tendința de economie constatată în evoluția limbii, de-a lungul secolelor, a făcut tot mai frecventă utilizarea predicativului suplimentar, atât în structuri simple, cât și în structuri coordonate.

Analiza unor texte dialectale din Muntenia îi permite Gabrielei Violeta Domide să observe că structurile în care apare predicativul suplimentar nu sunt apanajul textului elaborat. Funcția sintactică de predicativ suplimentar are aceeași frecvență și în limba vorbită. Totuși, în vorbire, predicativul suplimentar cu fenomenalizare substantivală, chiar dacă este bine reprezentat, nu a fost identificat de către autoare în structuri în care apar elementele: *ca, drept, în calitate de*.

Capitolul de concluzii sintetizează aspectele esențiale prezentate analitic în carte, dezbătute și demonstrate pe parcursul celor șase capitole. Pretenția autoarei nu este aceea de a fi epuizat inventarul structurilor în care apare predicativul suplimentar, ci aceea de a oferi variante transparente de analiză care, aplicate altor corpusuri de texte, ar putea identifica noi aspecte.

Capacitatea autoarei de a conduce cu precizie și predictibilitate demersul de cercetare, eleganța cu care utilizează limbajul de cercetare într-un domeniu deloc facil, persuasiunea cu care conduce cititorul pe firul logic al explicațiilor ne îndreptătesc să afirmăm că ne aflăm în fața unei cercetări făcute cu multă pasiune și determinare. Prin această carte, Gabriela Violeta Adam se înscrie, fără echivoc, în galeria practicienilor școlii clujene de gramatică relațională neotradițională, alături de D. D. Drașoveanu, G. G. Neamțu și G. Gruică.

COSMINA BERINDEI
Academia Română
Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”
Cluj-Napoca, str. Emil Racoviță, 21
cosminamariaberindei@yahoo.com

RODICA ZAFIU, *101 cuvinte argotice*, București, Editura Humanitas, 2010, 379 p.

Interesul autoarei pentru problematica argoului este mai vechi. Tablete consacrate unor cuvinte sau expresii argotice, des întâlnite astăzi în presă, literatură, în emisiunile de radio sau televiziune, care puteau trezi atenția și satisface curiozitatea cititorilor, destinate deci unui public mai larg, au apărut în reviste de cultură, mai ales, în „România literară” sau „Dilema”. Unele se vor regăsi în paginile cărții. Rodica Zafiu recunoaște atracția pe care a resimțit-o pentru acest aspect al limbii „care fascinează prin exotism și familiaritate, [...] un spațiu în care își manifestă creativitatea vorbitori anonimi, dotați cu ingeniozitate și umor”. În același timp, ea subliniază și dificultatea cercetării terme-

nilor argotici, care se răspândesc, mai cu seamă, pe cale orală și care își schimbă adesea forma și sensul. Studiarea lor ridică numeroase întrebări, sub raport semantic și etimologic.

După scurta introducere intitulată *De ce? (și cum?)* volumul cuprinde două părți: *Argoul românesc* și *Cuvintele*.

Prima parte, *Argoul românesc*, reprezintă, un studiu metodic, sistematic, care adâncește și lărgște cadrul teoretic al cercetărilor de până acum, aduce interpretări noi, dintr-o perspectivă personală, asupra temei studiate. Autoarea explică necesitatea amplificării părții introductive (cu capitole privind istoricul fenomenului, descrierea argoului actual, sursele lexicului argotic) „din convingerea că istoria cuvintelor argotice poate fi înțeleasă doar în contextul mai larg al unor scheme mentale și al unor tipare de creativitate specifice”. Argoul, ca variantă socială a limbii, necesită o definire care să includă mai multe aspecte. Prin argou sunt denumite mai multe limbaje asemănătoare, dar, în primul rând, este vorba de limbajul lumii interlope (hoți, cerșetori, pușcăriași etc.), care a și creat cea mai veche formă de argou. Foarte răspândit este limbajul familiar-argotic, care poate fi observat în diferite medii sociale, indiferent de vârstă, dar, în special, în rândul tinerilor, care vor să șocheze, să fie la modă sau să se integreze unui grup. Este amintit și faptul că uneori vorbitorii sau autorii de dicționare, nu fac distincție între argou, limbajul familiar, popular sau vulgar. Chiar de la început, este de reținut o precizare importantă, cu caracter general. Dacă altădată se punea în evidență mai ales aspectul de limbaj secret al argoului, pentru autoare este acum esențial caracterul ludic, estetic și expresiv: „funcția ludică e mai importantă decât cea criptică”.

Se subliniază diferența (uneori dificil de făcut) dintre *argou* și *jargon*, acesta din urmă fiind un limbaj special, folosit în cadrul unui grup profesional. În perioada comunistă, era privit ca un mod de exprimare condamnabil, caracteristic unor persoane din aristocrație și burghezie, care voiau să se deosebească de masa vorbitorilor, prin folosirea unor expresii pretențioase, împrumutate din alte limbi. Autoarea constată faptul că în prezent, chiar vorbitorii de *argou* înlocuiesc acest termen prin *jargon*, mai ales la plural (*jargoane de Ferentari, de cartier, a băga jargoane*). Considerând argoul ca varietate lingvistică exclusiv urbană, care a apărut și este caracteristică aglomerărilor marilor orașe, prezența lui în mediul rural ar fi imposibilă. Ne amintim, totuși, lucrarea prof. R. Todoran intitulată *Despre un argou românesc rural*, care este însă, după opinia autoarei, un jargon (= limbaj profesional) al geamgiilor ambulante. După ce enumeră câteva dintre denumirile argoului în diferite limbi europene (fr. *argot*, engl. *cant, slang*, germ. *Rotwelsch*), autoarea menționează și unele create pe teren românesc: *limba cârâitorilor, limba hoțească, șmecherească* sau *miștocărească*. Am constatat că termenul *argou* lipsește din marile dicționare românești (TDRG, DA, CADE) și este înregistrat târziu (în 1927, după DELR). Scriban (1939) dă, în titlu, forma *argot*, definită prin sintagma *limba găinărească*, adică limba găinarilor (= hoți de găini) sau a ștrengarilor, haimanalelor. Ocupându-se de istoricul fenomenului, autoarea amintește primele atestări de cuvinte argotice românești: lista din 1860, publicată de N. T. Orășanu, sau *Misterele Bucureștilor*, de George Baranzi, care folosește astfel de cuvinte, ca și scriitorii precum V. Alecsandri, N. Filimon, I. L. Caragiale și, mai târziu, L. Rebreanu, T. Arghezi, Mateiu I. Caragiale, I. Peltz, G. M. Zamfirescu. Sunt menționați și culegătorii de termeni argotici (începând cu publicistul V. Scântee), ca și lingviștii preocupați de acest subiect, în special, L. Șăineanu, Al. Graur, Iorgu Iordan și Vl. Drimba. În perioada interbelică și imediat după, cercetările de argou erau în plină dezvoltare, iar în literatură, elemente argotice se întâlnesc la Eugen Barbu și M. R. Paraschivescu. În timpul comunismului, cercetările au devenit sporadice, potențialul argoului fiind considerat subversiv. Lingvistica marxistă prezicea dispariția inevitabilă a argoului și a jargoanelor (Al. Graur, *Introducere în lingvistică*, 1958 sau *Dicționarul limbii române literare*, 1956), prognoză care s-a dovedit falsă, fără nicio legătură cu realitatea. Chiar și în acea perioadă, ca o reacție față de limba de lemn, argoul a continuat să circule și să se înnoiască. Iar după 1989, autoarea constată că s-a produs o renaștere nestingherită a argotismelor și a folosirii lor, în limbajul presei (umoristice), dar și în literatură. Mijloacele moderne, în special internetul, forumurile, blogurile, contribuie, în bună măsură, la răspândirea termenilor argotici în limbajul colocvial. În ultima vreme, au apărut și numeroase dicționare de argou alcătuite mai ales de nespecialiști, care conțin o mare bogăție de material, iar studiile lingvistice „redescoperă” argoul. Autoarea recomandă multă prudență în folosirea acestor dicționare, pentru că, în numeroase cazuri, cuvintelor le sunt atribuite sensuri

aproximative, uneori greșite, deduse din context. O idee care ar trebui să trezească interesul cercetătorilor este aceea a studierii argoului din interior. S-ar obține, astfel, rezultate mai sigure prin anchete, efectuate de către sociolingviști, antropologi, psiholingviști, care să petreacă o perioadă de timp în mediile argotizante.

Cel mai dezvoltat capitol al studiului introductiv prezintă sursele lexicului argotic românesc. Acesta s-a constituit pe baza limbii comune, incluzând însă și un număr important de împrumuturi din alte limbi. Cele mai numeroase și mai stabile, ca formă și sens, sunt cele din romani, fapt remarcat de cercetători și pentru limbile spaniolă și portugheză, germană și maghiară, ca urmare a prezenței acestei etnii în spațiul european. Autoarea dezvoltă subiectul pe baza propriilor cercetări și observații, amintind, ori de câte ori era necesar, studiile fundamentale ale lui Al. Graur și Vl. Drimba, cât și lucrări mai vechi (Kogălniceanu, Vaillant, Popp-Șerboianu) sau mai noi (Sarău și Colceriu). Observații pertinente sunt și cele în legătură cu influența turcă și distincția, care ar trebui făcută, în măsura posibilului, între cuvintele preluate din româna standard și cele intrate în argou direct din turcă (sau din argoul turcesc), în perioadele de bilingvism din zona balcanică. De asemenea, interesante sunt și comentariile în legătură cu împrumuturile din idiș. Autoarea apreciază ca semnificativă și influența limbii mahalalei evreiești, așa cum apare în literatură, în romanele lui I. Peltz. Cuvinte din idiș au pătruns și în limbajele familiare și argotice ale unor țări din Europa Centrală și de Est și mai departe, în engleză și engleza americană (cum este *mahâr*, căruia autoarea îi stabilește etimologia corectă). În unele cazuri (se dă ca exemplu cuvântul *fraier*), cu greu pot fi deosebite de împrumuturile din germană. Cu aceeași atenție sunt urmărite împrumuturile, mai reduse ca număr, din greaca modernă, din limbile slave, din limbile romanice și anglicismele, în urmă cu puțin timp, inexistente în argoul românesc. Este evidențiat, cu numeroase exemplificări, rolul proceselor semantice și cognitive, metafora, metonimia, derivarea sinonimică. Alt mijloc de îmbogățire a fondului argotic îl constituie derivarea, în special, derivarea cu sufixe. Amintim situația sufixului *-ciune*, aproape uitat în româna populară, dar care renaște și devine productiv, chiar specific argoului (vezi mai ales *bunăciune* „femeie frumoasă, atrăgătoare”, dar și *furăciune*, *băbăciune* etc.). Sunt menționate și jocurile de cuvinte, calamburul, deraierea lexicală, simbolismul fonetic.

Partea a doua a volumului, *Cuvintele*, și anume cele 101 la număr, impuse de titlul colecției, sunt alese dintre cele mai frecvente, dar mai greu de descifrat, în special cele specifice lumii interlope, dar și cuvinte din fondul de bază al argoului comun, argotisme vechi sau ieșite din uz, dar și unele din limbajul tinerilor. Numărul lor crește foarte mult (așa cum demonstrează indicii de la finele volumului), fiind amintiți frecvent și termeni înrudiți semantic sau etimologic, sinonime sau expresii din sfera de întrebuintare a cuvântului-titlu. Cuvintele-titlu sunt scrise, atunci când este cazul, în varianta preferată în argou și nu în forma literară (*bididiu* nu *bidiviu*, *panaramă* nu *panoramă* etc.). Autoarea utilizează informația pentru a fixa, în măsura posibilului, vechimea lor în limbă, sensul de bază și evoluția ulterioară. Selectează citate semnificative din operele unor scriitori (sunt foarte interesante observațiile în legătură cu atracția lui V. Alecsandri pentru cuvintele și expresiile argotice și faptul că, în comediile lui, găsim primele atestări pentru *mocles*, *sanchi*, *paceaură*, *șucado* și altele) sau contexte sugestive, foarte bine alese, din presă, de pe internet, de pe forumuri sau bloguri. O fină intuiție, o documentare științifică unică, incluzând studii românești și străine, dicționare de argou, i-au permis să aducă precizări, completări, corecturi sau, de multe ori, să propună propriile soluții etimologice, uneori neașteptate, dar convingător și elegant demonstrate, pentru numeroase cuvinte, unele cu etimologia nesigură sau necunoscută.

Un exemplu complex oferă articolul *barosan*, cuvânt folosit pentru a denumi o persoană importantă pe plan social sau economic, dar având și alte multe sensuri, specializate în funcție de context. Toate pornesc de la ideea de „mare”, care se găsește în adjectivul țigănesc *baró*. Pentru etimologia lui *barosan* s-au dat, în timp, trei soluții etimologice plauzibile: ca derivat, pe teren românesc, din *baros* „ciocan mare” + suf. *-an*, din sintagma țig. *baró san* „ești mare” (după Al. Graur) sau ca împrumut din chiar forma *barosan* „mare, greu”, care după Vl. Drimba, există în limba romani. Autoarea nu se pronunță în favoarea vreuneia, la fel și DELR, care le enumeră pe toate, dar consideră cuvântul cu etimologie nesigură. Un sinonim mai nou este substantivul *baștan*, neînregistrat în dicționare, des întrebuintat și în presă, pentru a numi romii bogați, implicați în afaceri imobiliare ș.a.

(din Timișoara). Pentru acest cuvânt, autoarea propune ca etimon tc. *başkan* „președinte, șef”, cu minime diferențe fonetice, rămânând neclar felul în care a ajuns acest turcism, neutru din punct de vedere stilistic, în argoul românesc. Pornind de la turcă, autoarea sugerează o etimologie și cuvântului familiar *baban* „mare, dolofan”, din tc. *baba* „șef”, cuvânt înregistrat în DEX și MDA cu etimologia necunoscută, sau ca derivat de la *babă* (DEXI, NDU). În această serie se înscrie și *grangur* „om important pe plan social”, propriu „mică pasăre migratoare”, sinonim datorat unei metafore animaliere, fapt de care autoarea se îndoiește și consideră că ar fi apărut, mai curând, prin deraiere lexicală și joc de cuvinte, de la fr. *grand* sau it. *grande*, care circulă în argou cu sensul „personă importantă (*a se da grande*). Dar Dicționarul Academiei, la cuvântul *grangur* „frumoasă pasăre cântăreață cu penele galbene”, atestă un sens figurat „om bogat și mândru”, cunoscut în Muntenia (comunicat de I. Pavelescu, profesor din Ilfov), care vine în sprijinul primei ipoteze. Seria poate fi completată și cu alți termeni. Unul ar fi *goangă*, în expresia *a fi mare goangă* „a fi om important pe plan politic, social”, neînregistrată în dicționare la cuvântul *goangă*, nemenționată nici de Rodica Zafiu. Se pare că era destul de cunoscută în perioada interbelică și chiar și mai târziu (este folosită de Sever Pop, într-o scrisoare din exil, dar am întâlnit-o și într-un roman a lui Teohar Mihadaș: *e mare goangă la partid*). Același cuvânt apare și în expresia (necunoscută dicționarilor, poate un calc lingvistic) *a face goange* (*făcând goange prin saloane cu un tinerel*, la Vlaicu Bârna, *Între Capșa și Corso*), cu sensul probabil „a face senzație, a face furori”. Termenul *bidiganie*, folosit ca și *goangă*, în expresia, *a fi mare bidiganie* „a fi om important, a fi mare ștab”. Cuvântul apare în DA cu sensul „animal sălbatic, monstru, dihanie”, cu atestări din Transilvania, cea mai veche în Hronicul lui Șincai (*ce feliu de bidiganie au fost chenezii [= cnezii] românilor*), iar în DELR, este inclus ca varianta la *băzdăganie*, cuvânt cu etimologie nesigură (apropiat de v.sl. *bezdychaninŭ*).

Oprindu-se la denumirile argotice numeroase pentru polițist, personaj important în argoul interlop (*sticlete*, *curcan*, *scatiu*, *copoi* și altele), plasează în titlu termenul *caraliu*, mai nou, dar folosit frecvent în ultimele decenii. Etimologia lui ridică probleme. Sugerată de Vl. Drimba și dezvoltată de Rodica Zafiu ca posibilă, se referă la țig. *karaló*. Sensul acestuia „spinos, ghimpos” ar evoca pericolul de a fi prins, „înțepat”, „împuns”. Etimologie neconvingătoare, greu de acceptat, mai ales din punct de vedere semantic. Este ciudat faptul că nu s-a făcut nicio legătură cu termenul *caraulă* „om care face de pază, santinelă” (din bg. *karaul*, ngr. *karauli*), cuvânt vechi în limbă, apropiat de *caraliu*, și ca formă, și ca sens.

Un cuvânt, care este numit de autoare „emblematic” pentru argoul românesc și care face parte din lexicul lui de bază este *mișto*. El provine din limba romană, din adverbul *mișto*, cu sensul „bine”, „frumos”, are corespondente în sanscrită și în dialecte indiene contemporane. Etimologia corectă a fost de mult stabilită de Al. Graur și acceptată în toate dicționarele. În ultimul timp, s-a răspândit și a cunoscut un mare succes printre nespecialiști ideea că *mișto* ar avea la bază construcția germană *mit Stock* „cu baston”, explicație fantezistă, atribuită lui Victor Eftimiu. Ea a inspirat apariția pe internet a unor povestioare care plasează originea cuvântului în mediul vorbitorilor de germană sau în societatea elegantă a domnilor cu pălărie și baston. Mai nelămurită este însă evoluția semantică a cuvântului *mișto* de la „bun, bine” la sensul pe care îl are expresia *a lua la mișto* = a ironiza, a batjocori pe cineva. Autoarea o atribuie, cu rezerve, unei deraieri semantice sau unei substituții, pornind de la expresia *a lua la mijloc*.

Un ultim exemplu, cuvântul *diribau*, cuvânt cu sonoritate stranie, netransparent, de neînțeles în prima clipă. El apare în texte din ultimii ani, care prezintă viața militară în comunism. Este vorba de un termen din argoul cazon și denumește detașamentele de recruți, care, din diferite cauze, mai ales din pricina dosarului, erau obligați să presteze serviciul militar executând diferite munci, în construcții, în mină, în agricultură. Termenul *diribau*, cu varianta *dilibau*, reprezintă pronunțarea coruptă a numelui unei cunoscute firme de construcții germano-române *Derubau*, din anii Celui De-al Doilea Război Mondial, termen format din prescurtarea cuvintelor *Deutschland* și *Rumänien* + *Bau* „construcție”. Prin metonimie, termenul, păstrându-se și după dispariția firmei germane, a devenit sinonim cu munca în construcții, apoi, în perioada comunistă, cu munca forțată în construcții, ca pedeapsă pentru anumiți militari și deținuți. Dacă unii vorbitori, care au făcut armata în perioada comunistă, cunosc încă forma și, foarte rar, sensul originar al acestei abrevieri, alții încearcă să-i dea o

explicație, să o analizeze, să o remotiveze. Pornind de la varianta *dilibau*, care a fost apropiată de verbul, tot argotic, dar mult mai cunoscut *a se dili* „a înnebuni”, aceasta a început, conform textelor citate de autoare, să însemne „ospiciu”, „închisoare”, și chiar să devină sinonimă cu adjectivul *diliu*, ilustrând, și în acest caz, creativitatea spontană, nelimitată a vorbitorilor.

Istoria cuvintelor argotice românești ar merita să fie continuată; lingviștii, dar și publicul larg așteaptă, poate, un volum similar sau, mai curând, un dicționar științific de argou, așa cum există, de mult timp, pentru alte limbi romanice.

Bibliografia, foarte bogată, incluzând volume, studii, numere tematice de reviste consacrate argourilor și resurse electronice, este urmată de *Surse* (volume și periodice), *Sigle* și *Abrevieri*. Excelentul *Indice* de cuvinte încheie volumul.

IOANA ANGHEL
 Academia Română
 Institutul de Lingvistică și Istorie
 Literară „Sextil Pușcariu”
 Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
 institutul.puscariu@gmail.com

ELENA DRAGOȘ, *Morfosintaxa metaforei (secolul al XIX-lea). Considerații etimologice și pragmatice*, București, Editura Academiei Române, 2016, 199 p.

Cea mai recentă carte a Elenei Dragoș, *Morfosintaxa metaforei (secolul al XIX-lea). Considerații etimologice și pragmatice*, reprezintă o continuare a preocupărilor de pragmatică a textului literar pe care autoarea le-a avut de-a lungul timpului, concretizate în volume precum *Introducere în pragmatică* (Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2000) sau *Einführung in die Pragmatik (übersetzt und herausgegeben von Rudolf Windisch)* (Institut für Romanistik, Universität Rostock, 2004).

Lucrarea este structurată în cinci capitole, precedate de o *Introducere* și finalizate printr-un capitol de *Concluzii*. Ea se constituie într-un studiu asupra metaforei pe baza discursului liric din poezia românească a secolului al XIX-lea, procesul de realizare a expresiei metaforice fiind abordat din perspectivă semantico-sintactică, precum și din perspectivă pragmatică.

Astfel, din punct de vedere pragmatic, metafora este privită ca un act ilocutionar indirect sau o implicare, textul poetic fiind un produs al discursului de nivel individual, deci implicând și o componentă retorico-pragmatică, depistabilă la nivel morfosintactic și semantic. Mai mult, autoarea consideră că discursul literar-artistic presupune existența unei gramatici a enunțării ca o teorie a performanței lingvistice, asociată unei teorii a competențelor nelingvistice, respectiv „o competență de istorie a culturii internalizate” (*Introducere*, p. 10). În acest sens, interpretarea discursului metaforic din poezia românească a secolului al XIX-lea trebuie raportată la contextul istorico-social al epocii, etimologia termenilor componenți ai metaforei confirmând tendințele limbajului istoric. În studiul său, autoarea s-a oprit asupra discursului liric din poezia lui Iancu Văcărescu, Vasile Cârlova, Gheorghe Asachi, Grigore Alexandrescu, Costache Conachi, Ion Heliade-Rădulescu, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri și Mihai Eminescu.

Capitolul I, intitulat *Metafora nominală*, urmărește potența metaforică a elementului nominal alcătuit din nume și adjuncți variați (adjective metaforice, grupuri prepoziționale metaforice, adjective substantivizate, participii și gerunzii cu valoare adjectivală), într-o topică directă și anastrofică, generând poeticitate de valoare variabilă. Din punct de vedere pragmatic, metafora nominală se definește prin contrastul conceptual ori prin transferul de semnificație, în lipsa unui verb predicat funcționând adjuncții